

"לפני עור" ומסייע

א. ויקרא יט:יד

לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלקיך אני ד'

ב. ספרא, קדושים ב:ב

היה נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב.

ג. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שביעית פרק ה משנה ו

אמר ד' ולפני עור לא תתן מכשול, הכוונה בזה, שמי שעוורה אותו התאוה והדעות הרעות, אל תעזרהו על עורונו ותוסיף להתעותו. ולפיכך אסור לסייע לעבריינים בעשיית העבירות, ולא לגרום למה שיביאם לכך, אלא נעשה בהיפך.

ד. ספר המצוות לרמב"ם מצוות לא תעשה רצט

והמצוה הרצ"ט היא שהזהירנו מהכשיל קצתנו את קצתנו בעצה, והוא שאם ישאלך אדם עצה בדבר הוא נפתה בו, ובאה האזהרה מלרמתו ומהכשילו אבל תיישירהו אל הדבר שתחשוב שהוא טוב וישר. והוא אמרו יתעלה (קדושים יט) "ולפני עור לא תתן מכשול." ולשון ספרא... ולא זה אמרו שהוא כולל גם כן מי שיעזור על עבירה או יסבב אותה כי הוא יביא האיש שהוא שעוורה תאותו עין שכלו וחזר עור ויפתהו ויעזרהו להשלים עבירתו או יכין לו סבת העבירה...

ה. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יב:יד

כל שאסור למכור לגוי אסור למכור לישראל שהוא ליסטים, מפני שנמצא מחזק ידי עובר עבירה ומכשילו, וכן כל המכשיל עור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שחיזק ידי עוברי עבירה שהוא עור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות לבו הרי זה עובר בלא תעשה שנ' ולפני עור לא תתן מכשול. הבא ליטול ממך עצה תן לו עצה ההוגנת לו.

ו. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צט

נשאלתי מהרב ר' נפתלי קארלבאך מדעטראיט אם יש איסור לפני עור להזמין אנשים שיבואו להתפלל בשבת לביהכ"נ כשיודע שיחללו השבת בנסיעה במאשינעס. והשבתי דלהזמין את הרחוקים באופן שאי אפשר שיבואו בלא הלול שבת ודאי אסור, והוא עוד גרוע מאיסור לפני עור שהרי הוא עוד באיסור מסית. ואף שאיסור מסית לחיוב סקילה הוא רק מסית לעבוד עכו"ם, מ"מ לענין האיסור ועונש כלפי שמיא בכל החומר ש"אין טוענין למסית" יש בכל האיסורים, כמפורש בסנהדרין דף כ"ט שיליף ר"ש בר נחמן א"ר יונתן "מנין שאין טוענין למסית? מנחש הקדמוני" אף שלא היה חטא ע"ז אלא האיסור אכילה מעץ הדעת. חזינן שאיסור מסית יש לכל עבירה, אך שאין עונשין בדיני אדם רק על מסית לע"ז, אבל בדיני שמים יענש, ולא ילמדו עליו סנגוריא.

ז. עבודה זרה כא:-כב.

תניא: "ר"ש בן אלעזר אומר: לא ישכיר אדם שדהו לכותי, מפני שנקראת על שמו וכותי זה עושה בו מלאכה בחוש"מ. ... מאי איריא "מפני שנקראת על שמו"? תיפוק ליה משום לפני עור לא תתן מכשול! חזא ועוד קאמר: חזא משום לפני עור, ועוד מפני שנקראת על שמו.

ח. תוספות מסכת עבודה זרה דף כב עמוד א

ומכאן יש להביא ראיה למה שפירש ר"ת דשייך למימר 'לפני עור' אף במידי דלית ביה איסורא אלא דרבנן, דהא מלאכה דחול המועד אינה אסורה אלא מדרבנן כדפירש ר"ת (במו"ק דף ב)....

ט. חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף כב עמוד א

ומדמקשה "ותיפוק ליה משום לפני עור" במלאכה דחולו של מועד, משמע לן מינה דאיסורא מדאורייתא, דאי מדרבנן הוא מי איכא "לא תתן מכשול"??...

י. מנחת חינוך מצוה רלב:ג

/קומץ המנחה/ נסתפקתי אם מוכר לו דבר האסור לו מדרבנן אם עובר על לפני עור דאורייתא דהא מכשיל ליה, ואפילו עצה רעה אם נתן לו עובר על לפני עור, או דילמא כיון דמן התורה הוא מותר ורק מדרבנן אסור לא עבר מדאורייתא, ואחר זה מצאתי בתוס' בע"ז כ"ב ע"א ד"ה תיפוק ליה, מבואר להדיא דאף באיסור דרבנן עובר על לפני עור דאורייתא, עי"ש... וכי גרע מכשיל חבירו באיסור דרבנן משיאו עצה שאינה הוגנת לו במילי דעלמא דעובר על לאו מן התורה כמבואר בש"ס [ע"ז ט"ו ע"ב] ובר"מ פ"ב מרוצח הי"ד? ובעזרת הש"י אשנה פרק זה, וצ"ע.

יא. שו"ת שרידי אש חלק ב סימן ט, ענף ראשון ג'

ויש להביא ראי' שאינו עובר באיסור דרבנן על לפני עור מדאורי' מדמאי (ב:ב): "המקבל עליו להיות נאמן, מעשר את שהוא אוכל וכו' אמרו לו: על עצמו אינו נאמן, כיצד יהא נאמן על של אחרים?" מוכח שאינו עובר מדאורי', שאל"כ קשה, מדוע לא יהא נאמן על דאורי', והא האוכל עצמו אינו עובר אלא על דרבנן והמכשיל עובר על דאורייתא? ובע"כ שאינו עובר מדאורייתא. אבל אין צורך להאריך, שכבר הוכיחו מדברי הראשונים שאינו עובר אלא מדרבנן, עי' הרשב"א המובא במ"מ הל' מלוה ולוה פ"ד. ועי' שד"ח מערכת ו' הנ"ל.

יב. תוס' שבת ג. "בבא"

ואפילו מיירי שהיה יכול ליטלו אפילו לא היה בידו דלא עבר משום לפני עור... מ"מ איסור דרבנן מיהא איכא שחייב להפרישו מאיסור

יג. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת תרומות פרק ו משנה ג

הכלל אצלינו אין שליח לדבר עבירה. והעושה את העבירה בעצמו הוא שמענישין אותו בית דין. והמתעהו ומביא אותו לידי מכשול, או שצוהו על העבירה, או שסייעו עליה באיזה סיוע שהוא, אפילו בדיבור מועט, נענש בידי שמים כפי ערך מה שעשה בסייעו או בהוקישו את חבירו. ואינו מתחייב שום עונש מכל העונשים האמורים בתורה, אבל עובר הוא על מה שאמר ד' ולפני עור לא תתן מכשול אם גרם לעבירה. או שעובר על דבר ד' אל תשת ידך עם רשע אם סייע לחוטא. ואין הלכה כר' מאיר.

יד. משנה ראשונה שביעית ה:ו

...משמע [מדברי הרמב"ם בספה"מ] דעיקר קרא ["ד"לפני עור"] במייעצו אזהיר, ואפשר דלסבב עבירה אינו מדאורייתא אלא אסמכתא.

טו. ריטב"א ע"ז ו:

אי תבע ליה בפ"י לאיסורא נהי דמשום "ולפני עור" ליכא, אכתי [איכא] איסורא במילתא משום מסייע ידי עוברי עבירה כל שאנו גורמין לו לעשות איסור או להרבות באיסור, וכדקי"ל (גיטין סב.) שאין מסייעין ידי ישראל בשביעית, ואפילו לומר להם "התחזקו" אסור, ולא עוד אלא שאנו חייבין למחות בידו, **דכל ישראל ערביין זל"ז**, וכ"ש שאסור לגרום להם לעשות שום איסור או להרבות באיסור כלל...

טז. ר"ן על הרי"ף מסכת עבודה זרה דף א עמוד ב

דיקא נמי דקתני לא יושיט. דלשון הושטה משמע שהוא אינו יכול לנטלו ומיהו משמע דהני מילי לענין איסורא דאורייתא אבל מ"מ מדרבנן מיהא אסור שהרי מחויב הוא להפרישו מאיסור והיאך יסייע ידי עוברי עבירה:

יז. ש"ך יורה דעה קנא:ו

...דכ"ע מודים להמרדכי ותוס' בפ"ק דעבודת כוכבי' דבעובד כוכבי' או מומר שרי.

יח. דגול מרבכה על ש"ך יו"ד קנא:ו

הא ודאי שישראל מומר אע"פ שחטא ישראל הוא, וא"כ מה בינו לשאר ישראל לענין להפרישו מעבירה? אבל נראה לפרש כוונת הש"ך דאף בישראל אין מצווין להפרישו כי אם כשעובר בשוגג, וכמו בקטן אוכל נבלות, שהקטן שוגג הוא... אבל בישראל שרוצה לעבור במזיד על איזה עבירה, אפילו אינו מומר גמור אין ישראל אחר מצווה להפרישו לדברי הש"ך. ו'מומר' דנקט הש"ך הוא משום שהפוסקים במומר דברו, ומומר מסתמא מזיד הוא. ועוד דכל עובר עבירה במזיד יקרא מומר לאותו דבר.

יט. משנה מעשר שני ד:ו

משך ממנו מעשר [לקנותו] בשתים, ולא הספיק לפדותו עד שעמד בסלע, נותן לו סלע מחולין וסלע של מעשר שני שלו. אם היה [המוכר] עם הארץ נותן לו מדמאי [דאסור לתת לו מע"ש גמור]:

כ. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מעשר שני פרק ד משנה ו

ואם היה המוכר הזה עם הארץ מותר ליתן לו הסלע השני מדמי מעשר שני של דמאי, מפני שעם הארץ נכשל במכשולים יותר חמורים מזה, וחזקתו שמשמש בדמאי ואינו מפריש ממנו מעשר כלל, ולפיכך מותר לתת לו מעות מעשר שני של דמאי.

כא. גיטין סא ע"א

מתני': משאלת אשה להבירתה החשודה על השביעית נפה וכברה וריחים ותנור, אבל לא תבור ולא תחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה...

גמ': מאי שנא רישא ["לא תבור"] ומ"ש סיפא ["ובוררת"]?

- אמר אביי: רוב עמי הארץ מעשרין הן.
- רבא אמר הכא בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן, דתניא "איזהו ע"ה? כל שאינו אוכל חוליו בטהרה דברי ר"מ, וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו..."

כב. רש"י מסכת גיטין דף סא עמוד א

רוב עמי הארץ מעשרין הן - הלכך חששא דרבנן [דמאי] בעלמא היא, ומפני דרכי שלום מותר לסייען. אבל חשודה על השביעית משמע דמוחזק לן בה שחשודה.
רבא אמר - לעולם כמחצה על מחצה מספקינן להו ואסור לסייען, הואיל ועבירה דאורייתא היא. ומתני' במוחזק לעשר קאמר...

כג. רמב"ם הלכות מעשר פרק י:יג

רופא חבר שהיה מאכיל לחולה ע"ה מפירות ע"ה, נותן לתוך ידו אבל לא לתוך פיו. ואם היה הדמאי של רופא אפילו לתוך ידו לא יתן. וכן אם ידע שהוא טבל ודאי אפילו לתוך ידו אסור.

תלייה

כד. משנה שביעית ה

משנה ו: אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית: מחרישה וכל כליה, העול והמזרה והדקר. אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה. זה הכלל: כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאסור ולהתר מותר:

משנה ז: היוצר מוכר חמש כדי שמן וחמשה עשר כדי יין שכן דרכו להביא מן ההפקר ואם הביא יותר מכאן מותר ומוכר לעובדי כוכבים בארץ ולישראל בחוצה לארץ:

משנה ח: בית שמאי אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שהוא יכול לשחטה מוכר לו פירות אפילו בשעת הזרע ומשאיל לו סאתו אף על פי שהוא יודע שיש לו גורן ופורט לו מעות אף על פי שהוא יודע שיש לו פועלים וכולן בפירוש אסורין:

משנה ט: משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל המים לא תגע אצלה שאין מחזקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום ומחזקין ידי נכרים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

כה. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ה:ג

אמר רבי יונה: כיני מתניתא "אילו כלים שאין האומן רשאי למוכרן בשביעית לחשוד על השביעית", סתמן מהו? וממה דתני "לאיסור ולהיתר מותר", הדא אמרה סתמן מותר.

כו. ר"ש מסכת שביעית פרק ה משנה ז

ואם הביא יותר - מכשיעור זה מותר ולא חיישינן דילמא מן המשומר דשביעית:

כז. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ד:כד

וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה, וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו, אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכ"מ שנאמר "ואכלו אביוני עמך". ויש לו להביא לתוך ביתו מעט כדרך שמביאין מן ההפקר, חמש כדי שמן חמשה עשר כדי יין, ואם הביא יתר מזה מותר.

כח. ר"ש מסכת שביעית פרק ה משנה ז

ולישראל בחו"ל - ולא חיישינן שמא יוליכם בארץ. משמע שהוא רוצה לומר אף על פי שכונס בו הרבה מיין ושמן שהביא מארץ ישראל:

כט. גר"א, שנות אליהו שביעית ה:ז

ומוכר לנכרי אף בארץ, ולישראל בחו"ל דוקא.

ל. רב אליעזר וולדנברג, שותפות קואופרטיבית עם מחללי שבת, תחומין יב

אף אם יש רק ספק בדבר, דאולי לא יעבדו בגוף דבר ההשתתפות, אלא רק בדבר שמחוץ לדבר ההשתתפות - ומכש"כ אם יש ספק, דאולי לא יתווסף בכלל בעבודת איסור עם הוספת השותפות - ג"כ אין כבר בזה משום מסייע, וכמו שמבאר בטוב טעם במחנה-חיים שם, בסימן מה, שאיסור מסייע ידי עוברי עבירה הוא דוקא על ודאי, אם בבטח הוא יעשה עבירה. אבל אם יש ספק, אם צריך לעבירה, אז אם יש לו חפץ כזה, ויוכל להתחיל לעשות עבירה משלו, רק יש לחוש שאנו מוסיפים לו, ליכא משום מסייע, ע"ש.

לא. עבודה זרה טו ע"ב

מתקיף לה רב אשי: וכל היכא דאין אדם מצווה [על שביית הנמכר] שרי [למוכרו]? והרי כלים דאין אדם מצווה על שביית כלים בשביעית ותנן "אלו הן כלים שאין אדם רשאי למוכרן בשביעית: המחרישה וכל כליה, העול והמזרה והדקר!" אלא אמר רב אשי: כל היכא דאיכא למיתלא תלינן, ואף על גב דמצווה, וכל היכא דליכא למיתלי לא תלינן, אף על גב דאינו מצווה.

לב. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שביעית פרק ה:ז

מוכר לגוים בארץ יותר מכן, ולישראל בחוצה לארץ. ולא נחוש שמא ימכרם הגוי לישראל, או יקנה ישראל בחוצה לארץ וילך לארץ ישראל, לפי שהכלל אצלינו אחזקי אסורא לא מחזקינן.

לג. ר' עובדיה מברטנורא מסכת שביעית פרק ה משנה ה

שהוא יכול לשחטה - ובכל זהו דמצינן למתלי תלינן. ובית שמאי סברי דאין דרך כלל לשחוט פרה העומדת לחרישה:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ה:ז

רבי זעירא בעי קומי רבי מנא: מתניתא בסתם, אבל במפרש לא? א"ל וסתמו לאו כפירושו הוא?! [א"ל] אני אומר נפה לספור בו מעות, כברה לכבור בה חול, ריחיים לטחון בו סממנין, תנור לטמון בו אונין של פשתן.

לד. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שביעית פרק ה:ז

רבי יוסי בר חנינא בעי: על כל פרקא איתאמרת, או על הדה הלכתא איתאמרת? רבנן דקיסרין בשם רבי יודא בר סוטס: מן מה דלא תנינן בגיטין אלא הדה הלכתא, הדה אמרה על הדה הלכתא אתאמרת.

לה. ר"ש מסכת שביעית פרק ה משנה ט

ומכל מקום צריך טעם [=תלייה], דהנך דלעיל שרינן בלאו טעמא דדרכי שלום לפי שיש לתלות טעם להיתר. ואם כן לישרי נמי בלאו טעמא דדרכי שלום? וי"ל דהכא בידוע שאין לחברתה כי אם פירות שביעית.

לו. תוספות מסכת גיטין דף סא עמוד א

ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור.

לז. משנה ראשונה, שביעית ה:ו

ומיהו לסברת הרמב"ם דכל הספקות של תורה אין אסורין אלא מדרבנן, י"ל דהכא משום חיי נפש לא גזרו...

לח. משנה ראשונה, שביעית ה:ו

ואפשר ליישב דנתינת מכשול לא מיקרי אלא כשהמכשול ידוע בשעה שזה נותן לו, אבל בספק אם יעשה בו מכשול אין זה נותן מכשול, והלוקח הוא מכשיל את עצמו...

לט. תבואות שור טז:כג

משמעה דאין אזהרה דלפני עור כי אם דאיכא מכשול ודאי

מ. רב אליעזר וולדנברג, שותפות קואופרטיבית עם מחללי שבת, תחומין יב

נפלע"ד, דאי משום הא אין סתירה לחילוק הנ"ל, די"ל דשם בע"ז שאני שיש ידיים מוכיחות שימכרם לע"ז, מכיון שמירי בלבונה זכה שמיוחדת לע"ז (עי' רמב"ם הל' עכו"ם טו, ושו"ע יו"ד קנא, א), ונקרא חששא למכשול ודאי. ולכן צריכין לתירוצא של לפני דלפני לא מפקדינן. וכשהדבר מסופק, אי לאיל שייך או לדבר אחר, אזלינן באמת בכה"ג לקולא, וכמו"ש הט"ז ביו"ד סי' קנא שם.

מא. משנה ראשונה, שביעית ה:ו

וצ"ל דהב"ע? דאיכא נמי אומן אחד עכו"מ...

מב. שו"ת משפטי עוזיאל כרך ב - יורה דעה סימן יט

מכל זה מוכח להדיא דלא אסרה תורה משום "לפני עור" אלא במקום שאין לתלות להיתר, דכשמושיט לו דבר כזה הרי הוא מפתה אותו לעבור עבירה, אבל כל שיש לתלות להיתר, אין איסור על המושיט, הואיל והוא אינו מפתה אותו או מגביר את יצרו לאיסור אלא הקונה או המקבל הוא שמפתה את עצמו. ומגופיה דקרא מוכח כן שלא אסרה אלא לתת מכשול לפני עור, משום שאינו יכול להציל עצמו ממכשול זה, אבל אם נתן עור [לכאורה צ"ל: מכשול] לפני פקח, כגון אבנו וסכיננו שהניחם ברשות הרבים, חייב משום מזיק ולא משום שימת מכשול. ולפי זה במכשול של עבירה לא נאסר אלא במקרה של כשלון הכרחי ולא כשלון אפשר...